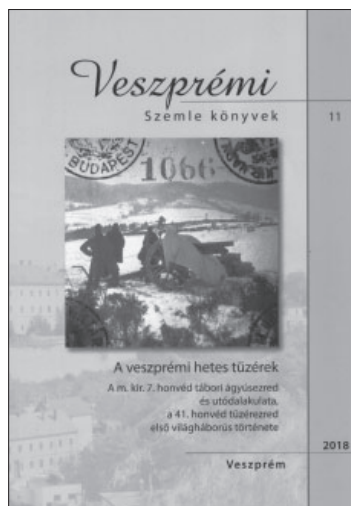

Balla Tibor alezredes:

HONVÉDTÜZÉREK A NAGY HÁBORÚ OROSZ ÉS OLASZ HADSZÍNTERÉN

A veszprémi hetes tüzerek című kötetről

A 20. század őskatasztrófájaként elhíresült Nagy Háború centenáriumának utolsó évében számos, az utóbbi évtizedekben még fel nem dolgozott témakör került a köz- és hadtörténészek, valamint a helytörténészek érdeklődésének középpontjába. Ezek sorába tartozik az Ausztria–Magyarország haderejének szerves részeként 1868-ban felállított magyar királyi honvédség keretein belül, csak hosszas tervezgetések és politikai csatározások után, közvetlenül az első világháború kitörése előtt (1913–1914-ben) létrehozott harmadik fegyvernem, a magyar királyi honvédtüzérség egyes alakulatainak története, illetve az első világháború alatti részletes szereplése is.

Az úgynevezett *ezredtörténet* (alakulattörténet) sajátos műfaj, amely alapvetően az 1920 és 1944 közötti időszakban élte virágkorát az egykori Osztrák–Magyar Monarchia két utódállamában, Ausztriában és Magyarországon. A mintegy negyedszázados időszak alatt a

dunai birodalom számos osztrák, valamint magyar kiegészítésű császári és királyi alakulatának, illetve néhány honvéd gyalog-, huszár- és tüzezrednek a történetét jelentették meg német vagy magyar nyelven, amelyek általában aprólékos részletességgel, de igen eltérő színvonalon készültek. Közös jellemzőjük, hogy az ezred felállításától az első világháború végéig (ritkábban csak a Nagy Háború időszakát taglalva) foglalták össze annak történetét, szerzőik vagy szerkesztőik rendszerint az adott ezred egykori tényleges vagy tartalékos tisztjei voltak. A kiadott művek kínálatát áttanulmányozva szembevetendő, hogy általában a tüzér, különösen pedig a honvéd tüzezalakulatok történetéről csupán néhány ezredtörténeti összefoglaló mű született.

Az utóbbi években nem akadt rá példa, hogy valaki monográfiában tárja az olvasók elé valamely osztrák–magyar vagy honvéd gyalog-, huszár-, továbbá tüzezrednek a Nagy Háború alatti szereplését. Mindezeket figyelembe véve bátran kijelenthetjük, hogy Földesi Ferenc jó érzékkel választotta könyve témájaként a magyar királyi veszprémi 7. honvéd táborigágyúezred és utódalakulata, a 41. honvéd tüzezred első világháborús történetét, amelynek jelen kötet az első magyar nyelvű, korabeli levéltári források alapján készült összefoglalása. A szerző által összeállított és jegyzetekkel ellátott kötet a 12 éves múltra visszatekintő *Veszprémi Szemle könyvek* sorozat 11. köteteként látott napvilágot.

A szerző alapvetően a budapesti Hadtörténelmi Levéltárban fennmaradt korabeli ezred- és ütegnaplók, valamint hadműveleti iratok, továbbá a rendelkezésre álló szakirodalom alapján vázolta fel a veszprémi 7-es honvédtüzérek Nagy Háború alatti hadiútját.

Veszprém város polgármesterének, valamint a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnokának előszavát a szerző rövid bevezetője követi.

Az első témaegységben a mű írója mintegy két oldalban összefoglalja a magyar királyi 7. honvéd táborigádó és elődalakulatainak (a magyar királyi 1. és 2. honvéd táborigádóosztály) 1913. március 1-jén történt hivatalos létrehozásától az osztrák–magyar haderő 1914. július végi mobilizálásáig tartó történetét.

A második fejezetben – a Nagy Háború nyitányaként – az ezred mozgósításáról, amelyet az uralkodó rendelt el 1914. július 31-én, majd az alakulatnak az orosz hadszíntérre vasúton való szállításáról tudhatunk meg részleteket.

A harmadik témaegységből először megismerhetjük az ezred tisztikarának névsorát és létszámviszonyait 1914 nyarán. Ezt követően a szerző bemutatja, hogy az orosz hadszíntérre a magyar királyi 41. honvéd gyaloghadosztály kötelékében felvonult ezred hogyan esett át 1914. augusztus utolsó napjaiban az első komoly megmérettetésen a galíciai Uhnov település mellett lezajlott ütközetben. A továbbiakban részleteket ismerünk meg a veszprémi honvéd tüzérek 1914. szeptember elején, a vesztes lemergi csatában történt részvételéről, valamint a Galícia középsső területeire történt visszavonulásáról. Ezután megelevenednek az ezred 1914. októberi harcai a San folyó mentén, majd az orosz gőzhenger elől történt ismételt visszavonulást követően a Visztula mentén, amelyet november utolsó napjaiban, Morsko településnél vívtak meg. Olvashatunk a veszprémi 7-es tüzérek 1914 decemberében – az osztrák–magyar szempontból győztes limanowa–lapanóvi hadműveletekkel egyidejűleg – Krakkó védelmében és a Dunajec folyó mentén vívott küzdelmeiről is. A kötetben részletes összefoglalást találunk az ezred 1915. február végétől a túlerőben lévő cári csapatokkal a Kárpátokban, a magyar határ védelmében vívott harcairól, az 1915. május 2-án végbement gorlicei áttörést (amely a központi hatalmak hadászati jelentőségű győzelme volt az ellenfél felett) követő hadműveletek során Breszt-Litovszkig történt előrenyomulásáról, továbbá az 1915 szeptemberétől 1916 decemberéig az oroszokkal Volhíniában folytatott állásharcairól.

A kötet negyedik fejezetéből megismerhetjük a veszprémi honvédtüzérek 1916. december közepétől az olasz hadszíntér isonzói szakaszán, a Karszt-fennsíkban folytatott harcait. Betekintést nyerünk az ezred állományának isonzói harcaiba: az 1917. május 12. és június 6. között zajlott 10. isonzói csatába, majd az 1917. augusztus 18. – szeptember 13. között végbement 11. isonzói csata Kostanjevica körüli harcaiba, a korábbi ütközetekhez képest is rendkívül véres és veszteséges anyagcsaták alatt tanúsított hősie helytállásának részleteibe. Megismerjük az ezred 1917. október 24-én, a 12. isonzói csata során a központi hatalmak erői által végrehajtott caporettoi áttörésben (az olasz front 1915–1918 közötti időszakának legnagyobb jelentőségű hadászati áttörésében) játszott szerepét, majd a Piave folyóig történt osztrák–magyar előrenyomulásban való részvételét. A könyv bemutatja az ezred 1917. november közepétől a Piave deltájában az olaszokkal folytatott harcait, továbbá az 1918 februárjában 41. honvéd táborigádó tüzérezreddé történt átszervezését, és áthelyezését a Piave felső folyásánál található Montellóval szembeni frontszakaszra. Részleteket olvashatunk az ezrednek az 1918. június 15-én megindult, „Albrecht” fedőnevű osztrák–magyar piavei offenzívában történt részvételéről. A világháború utolsó nagy csatájában, az 1918. október 24-én indított Vittorio Venetó-i hadművelet során az ezred a magyar királyi 41. honvédhadosztály visszavonulását fedezve vonult vissza az antantcsapatok elől, majd november 4-én osztrák területre lépett.

Az ötödik témaegységben a honvéd tüzéreknek az ausztriai Creden községtől Szentgottárdig, majd pedig Veszprémig tartó menetelését, továbbá az 1918. november 19-én történt hazaérkezését és leszerelését követhetjük nyomon.

A hatodik fejezetet a mű összeállításához felhasznált irodalomjegyzék után közzétett, a kötet terjedelmének mintegy egyharmadát képező mellékletek teszik ki. Közöttük számos, a Hadtörténelmi Levéltár gyűjteményeiben megtalálható, az ezred 1914–1918 közötti történetére vonatkozó korabeli dokumentumot (hadrendek, szemtanúleírások, jelentések, intézkedések, napiparancsok, harcleírások, tiszti parancsok, térképvázlatok stb.) közül a szerző, továbbá megtalálható ott megyesi Schwartz Jenő ezredes, ezredparancsnok rövid életútja és a magyar királyi 7. honvéd tartalék ágyúsüteg története is.

A könyv szintén egyharmadnyi terjedelmét kitevő függelékben (hetedik témaegység) az ezred katonáinak az első világháború idején adományozott kitüntéseit sorolja fel a szerző, továbbá közli a Nagy Háború alatt az ezred kitüntetett tisztjeinek és legénységének névsorát a Veszprémben megjelent korabeli újságok alapján. A képmelléklet fotóin (amelyek nagyobb része a HM Hadtörténelmi Intézet Fotóarchívumában található albumokból került a kötetbe) megelevenednek a veszprémi tüzérek békebeli garnizonéletének, továbbá az ezred tisztjeinek és tüzéreinek világháború alatti mindennapjai, a különböző csaták színhelyei, láthatjuk őket állásaikban lövegeik mellett és harci tevékenység közben, az ezred által a Nagy Háború során bejárt orosz, valamint olasz hadszíntéren. Végül – a bőséges jegyzetapparátus felsorolása után – a szerző utóirata zárja a könyvet.

A szép kiállítású, gazdagon illusztrált és tartalmas kötetet – amely méltó emléket állít a veszprémi 7. honvéd táborigényezred és 1918 februárjában létrehozott utóadalakulata tisztjeinek és katonáinak –, nyugodt szívvel ajánlhatom a magyar királyi honvédség, valamint a honvéd tüzérek Nagy Háború alatti haditettei és története iránt érdeklődő történészek, egyetemi hallgatók, továbbá a szélesebb olvasóközönség szíves figyelmébe.

A veszprémi hetes tüzérek – A m. kir. 7. honvéd táborigényezred és utóadalakulata, a 41. honvéd tüzérezred első világháborús története. Összeállította és jegyzetekkel ellátta Földesi Ferenc. Veszprémi Szemle könyvek, 11. Veszprém Megyei Honismereti Egyesület, Veszprém, 2018.